

Günah ve Suç

İskender Savaşır

İnsan, "intikam", "ceza", "suç" gibi kavramlar için kendisine kutsal kitapları kılavuz aldığı anda, bir başka kavramla, "günah" kavramıyla da yüzleşmekten kaçınmıyor. Tabii, böyle bir çerçevede "günah" kavramını bütün boyutlarıyla ele almak mümkün değil

1.VS dergisinin ikinci yayın dönemine "intikam" kavramı üzerine yazarak başlamış, daha sonra "intikam"ın "ceza" ile ilişkisi üzerinde durmuştum.

Soyut düzeyde sürdürülen kavramsal analizlere hem pek yatkın olmadığım dan, hem de pek fazla itibar etmediğim den, kendime ya tarihsel ve/veya yaşanmış, kendi gözlediğim (ya da yaşadığım) ya da anlatılışına güvendiğim bir olayda bir kalkış noktası ve dayanak bulma ihtiyacını hissettim; Kutsal Kitaplar'ın kılavuzluğuna başvurdum.

Belki bu kadar açık seçik söylememiş olabilirim, ama ima etmeye çalıştığım, kısas yasasının ("lex talionis") insanlığın doğal düzeninin bir ilkesi olduğuydu.

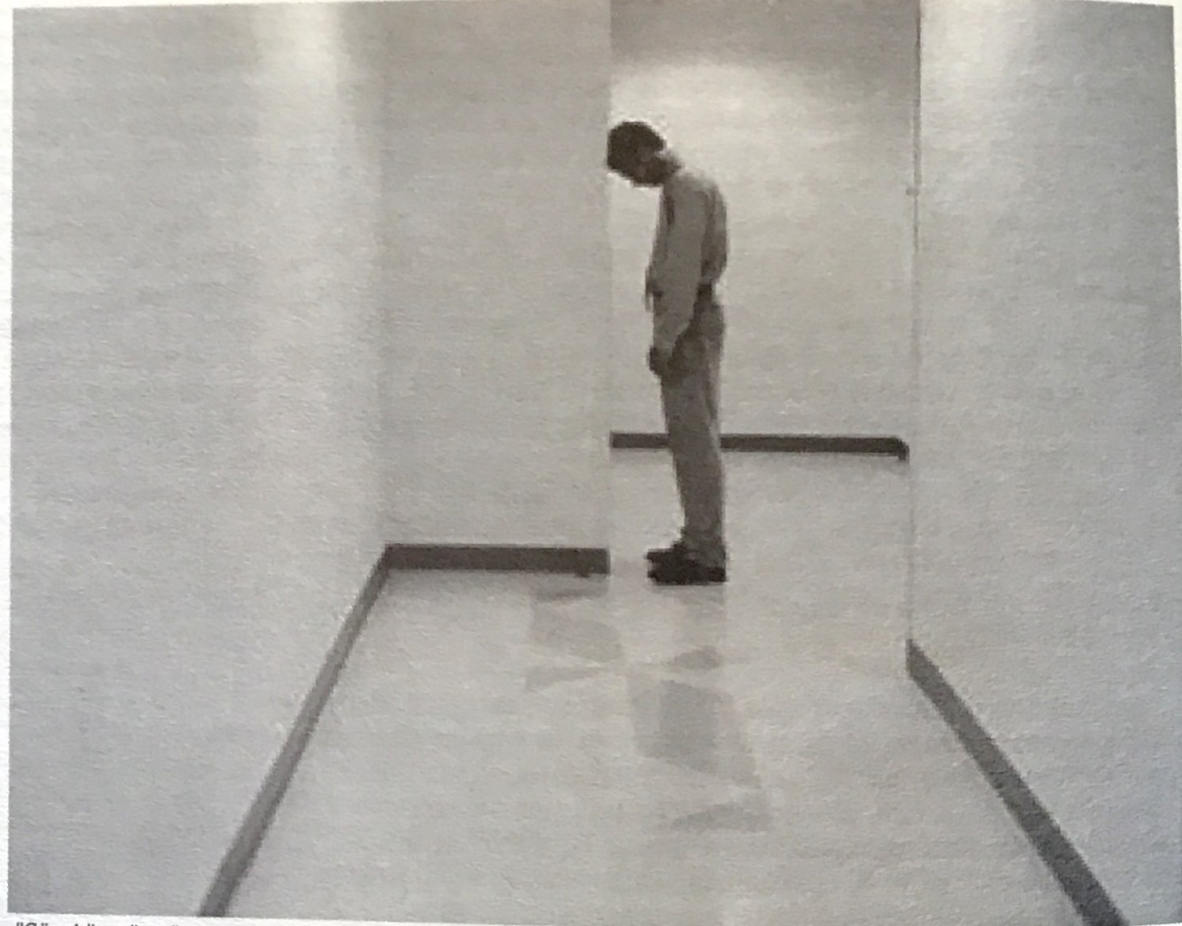
Burada olası bir yanlış anlamayı önlemek için, "insanlığın doğal düzeni"nden ne kastedtiğimi biraz açığa kavuşturmakta yarar var. Bildiğim kadarıyla, bize en yakın akrabalarımız yüksek maymunlar da dahil olmak üzere, hayvanlar âleminde kısas gibi bir pratiğe rastlamıyoruz.

Eski taş çağlarında da ("paleolithic"), bildiğim kadarıyla insan eliyle öldürülmüş insanlara dair buluntular yok denecek kadar az. Örgütlü savaşın ilk izlerine yeni taş çağında ("neolithic") rastlıyoruz (bulabildiğim en eski tarih -12,000 civarı).

Kısas pratiği de aynı dönemlerde doğmuş olabilir mi? Bilmiyorum, belki.

Ama yazılı tarihe geçer geçmez, eski Sümer'de bile (yani Hammurabi'den önce) "kısas yasası"nın sistematize edildiğini görüyoruz.

Dolayısıyla, "insanlığın doğal düzeni" derken,

"Günah" ve "suç" arasında sözkonusu kişinin davranış tarzının ima ettiğini düşündüğüm "günah" ve "suç" arasındaki ayrım ve bu ayrımın anlamının, ancak modern (laik) koşulların yarattığı bir olanak olduğu iddia edilebilir mi? Daha sonraki yazılarda daha ayrıntılı olarak açıklamaya çalışacağım yanıt, "Hem evet hem hayır" olacak. "Evet" çünkü bu olanağın yeşerebilmesi için devletle din arasında kurulan kısmî ve son zamanlarda geçici de olma endişesini uyandıran bağış, ancak modern laik bir ortam tesis edilebilir. "Hayır" çünkü bu ayrımın rüşeym halinde de olsa kutsal kitaplarda zaten bulunduğunu, ancak geleneksel koşullarda hayata geçirilmesinin olanaksız değilse de, son derece güç olduğunu düşünüyorum.

-12,000 civarlarıyla, hiç değilse bazı suçlar için kısas yasası ve pratiğine bazı sınırlamalar getiren Tevrat'ın (Ahdi Atik'in) nüzul ettiği varsayılan -1200'ler arasını kuşatan bir dönemi kastediyorum.

Ama insan "intikam", "ceza", "suç" gibi kavramlar için kendisine kutsal kitapları kılavuz aldığı anda, bir başka kavramla, "günah" kavramıyla da yüzleşmekten kaçınmıyor.

Tabii, böyle bir çerçevede "günah" kavramını bütün boyutlarıyla ele almak mümkün değil.

Benim yapacağım, belirli bir anekdottan hareketle modern koşullarda, "suç" ve "günah" ve aralarındaki ayrımın bir mümin için taşıyabileceği anlamlardan biri üzerinde durmak.

Yazıyı tasarlarırken hiç böyle bir niyetim yoktu ama korkarım, yazı bizi "laiklik" gibi kılçıklı bir konunun, hiç değilse bir veçhesi üzerine düşünmeye sevk edecek.

Bu uzunca girizgâhtan sonra anekdotumuzu anlatmaya başlayabiliriz:

2. Öykünün kaynağı tesettürlü olan bir meslektaşım. Liberal ama sofu bir Müslüman olan babasına hayran, hatta biraz abartılı sayılabilecek ölçüde idealize ediyor.

Kendi terapisinin birinci yılının sonuna doğru, onu daha gerçekçi bir bakışla değerlendirmeye, zaafalarını demesek de, daha kendi bireyselliğine özgü yanlarını, zaman zaman çevresine verebildiği rahatsızlıkları, "tuhaflikları" dediği şeylerden sözetmeye başladı.

Hayranlıkla, bu gerçekçi bakışın nasıl birarada durabildiğini açıklayabilmek için de şöyle bir şey anlattı:

'Babam tuhaf bir adam. Başımı açsam, hatta zina yapsam, büyük bir olgunluk ve sükûnetle karşılar. 'Kızım, bu Allah'la senin aranda... Dua et.' der. Hatta teselli bile eder.

Ama geçenlerde kardeşim arabanın anahtarlarını içerde unutmuş ve kapı da kilitli olduğundan biz dışarıda kaldık. Babam esti, köpürdü, yarım saat kadar söylendi, kardeşime bağırdı."

Aynı insan sosyal hayatını düzenlerken de, "sistemin kurumları"ndansa, İslamî hukuk ve töreye yaslanmayı tercih ediyor. Örneğin bir sözleşme konusunda bir ihtilâf çıktığında, deyim yerindeyse "kazık yediğinde", mahkeme kanalına başvurmaktansa ya

karşısındakinin iyi niyetine güvenmeyi ya da "hakemlik sistemi"ni devreye sokmayı tercih ediyor.

3. Bu küçük kıssadan nasıl bir hisse çıkaracağız? Önce şu: Tanrı'ya karşı işlenen suçları, yani günahları, kul cezalandırmaz, ceza Allah'a tevdi edilir.

Ancak kulun kula verdiği zararlar, işlediği suçlar için insan eliyle, sözüyle, zihniyle üretilmiş bir hukuk sistemine ihtiyacımız var.

4. Bu yazıyı varılmış bazı sonuçlarla değil, yorum da içerse bazı sorularla bitirmek istiyorum.

(Kuşkusuz yaptığım ya da ima ettiğim yorumlara, anekdotun 'kahraman'ı olan ve kişisel olarak değil yalnızca hakkında anlatılanlardan tanıdığım insanın katılıp katılmayacağından emin değilim.)

Birinci sorum, "günah" ve "suç" arasında sözkonusu kişinin davranış tarzının ima ettiğini düşündüğüm "günah" ve "suç" arasındaki ayrım ve bu ayrımın anlamının, ancak modern (laik) koşulların yarattığı bir olanak olduğu iddia edilebilir mi?

Daha sonraki yazılarda daha ayrıntılı olarak açıklamaya çalışacağım yanıt, "Hem evet hem hayır" olacak.

"Evet" çünkü bu olanağın yeşerebilmesi için devletle din arasında kurulan kısmî ve son zamanlarda geçici de olma endişesini uyandıran barış, ancak modern laik bir ortam tesis edilebilir.

"Hayır" çünkü bu ayrımın rüşeym halinde de olsa kutsal kitaplarda zaten bulunduğunu, ancak geleneksel koşullarda hayata geçirilmesinin olanaksız değilse de, son derece güç olduğunu düşünüyorum.

İkinci sorum, bizim cenahla, yapıp yapmadıklarını kutsal kitaplara gerekçelendirmeyenlerle ilgili.

Bizim bir "günah" ya da daha dikkatli bir söyleyişle, müminin kavramsal ve duygusal evreninde "günah" kavramının tuttuğu yere denk düşen bir kavrama ihtiyacımız yok mu?

Yine daha ileriki bir yazıda, "insanlık suçu" kavramı ile tam da "günah"a benzer bir alanı tanımlamayı deneyi demediğimizi araştırmaya çalışacağım.

iskender@aralik.net

Tanrı'ya karşı işlenen suçları, yani günahları, kul cezalandırmaz, ceza Allah'a tevdi edilir. Ancak kulun kula verdiği zararlar, işlediği suçlar için insan eliyle, sözüyle, zihniyle üretilmiş bir hukuk sistemine ihtiyacımız var